

פועלי כל הארצות התאחדו!

זה הדדדד

ZD HADEREKH زوهديرخ

גיליון 19 / 20 במאי 2026

הרשימה החדשה של חד"ש עמ' 4

מכור למלחמות

עמ' 3

גם מכור למלחמות

עמ' 5

90 תמונות / גולדברג / צילום: אריאל

מכתבים למערכת

נשים קורבנות סחר בני אדם

בימים אלו ממש מוסרת ההגנה הקבוצתית מעל לאזרחי ואזרחיות אתיופיה השוהים בישראל. מבחינת המדינה, מי שאין לו בקשת מקלט פתוחה או הליך אחר להסדרת מעמד – צריך לצאת מישראל. כמי שמנהל את קבלת הקהל במוקד לפליטים ולמהגרים, אני רוצה לשתף אתכם בעדויות ששמעתי במו אזורי מנשים שנמלטו לאתיופיה ומגיעות אלינו, במטרה למצוא סוף סוף מקום בטוח.

זה שנים, כאשר מדי שבוע אנחנו פותחים את דלת המשרד לקבלת הקהל, נכנסים לא מעט גברים ונשים, אזרחי אתיופיה, שנמלטו ממלחמת האזרחים הקשה שמתחוללת במדינה. הם מגיעים אלינו אחרי שכבר חוו רדיפות קשות בארצם; אחרי שאיבדו בני ובנות משפחה ואת מרבית רכושם. הרוב המוחלט מקרב אזרחי אתיופיה שמגיעים לקבלת הקהל שלנו הן נשים. רובן במקור מצפון אתיופיה, מחבל תיגראי, שנקרע במלחמה שגבתה את חייהם של מאות אלפי בני אדם.

הנשים מספרות שהמלחמה אולי שינתה את פניה, אבל היא נמשכת גם היום: מצור והרעבה מכוונת עדיין משמשים כלי מלחמה; רדיפה על רקע מוצא אתני של קבוצות מיעוט נמשכת, גם בבירה אדיס אבבה; אונס ותקיפה מינית של נשים הם עדיין נשק בידי הכוחות החמושים השונים. הדברים שלהן עולים בקנה אחד עם שלל עדויות של פליטות ופליטים אתיופים שמתפרסמים ברחבי העולם.

מתחילת השנה קיבלנו במשרדנו עשרות פליטות צעירות שהגיעו אלינו ממש בימיהן הראשונים בישראל. נשים צעירות מאוד, שנמלטו מאתיופיה אחרי ששרדו זוועות קשות. כך למשל הלן (שם בדוי) ראתה שני בני משפחה שלה נרצחים לנגד עיניה, והיא עצמה נאנסה בידי חמושים. מתוך עשרות הפליטות שפנו אלינו מתחילת השנה, זיהינו 18 כשורדות עבדות. מדובר בנשים שהוחזקו במשך שנתיים עד שלוש בתנאים לא אנושיים: נלקחו מהן הדרכונים ומכשירי הטלפון; הן הועברו בפרך בלי לקבל משכורת; הן אולצו לעבוד ימים ולילות ללא מנוחה וללא מזון מספק; חלקן חוו תקיפה מינית; נמנעה מהן היציאה מהבתים שבהן הועסקו; הן בודדו מהסביבה ונפגעו פיסית ונפשית. רובן הגיעו אלינו במצב של קריסה מוחלטת. לחלקן לא היה אפילו מקום בטוח לשהות בו כאן בישראל, והן מתקשות לבטוח באנשים גם כאשר יש מי שמנסה לסייע.

חלק מהמקרים היו כה חמורים, שנאלצנו לפנות באופן מיידי למקלט לקורבנות סחר ועבדות, בבקשה שכמה מהנשים ייקלטו שם סמוך למועד הגעתן לקבלת הקהל אצלנו. עכשיו, כשהן נמצאות בסביבה בטוחה, הן מתחילות בתהליך השיקום הארוך ומנסות להשיב בהדרגה את האמון שלהן בבני אדם. אנחנו ממשיכים ללוות אותן, דואגים שהן יקבלו את ההכרה הרשמית מהמדינה כשורדות עבדות, ואת כל הזכויות המגיעות להן.

קיבוץ טוולדה גברמאריאם

המוקד לפליטים ולמהגרים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל

zohaderekh@gmail.com

או לחיכת דואר 26205 ת"א יפו 6126102

דברים בשם אומרם

מדובר במלחמה, טבח וטיהור אתני?

"הקונסוליה הישראלית בניו יורק בשיתוף משרד החוץ הכריזו על קמפיין שלטי חוצות חדש בטיימס סקוור בניו יורק: 'שותפות אמיתית מבוססת על ערכים משותפים'. מטעם קונסול ישראל בניו יורק, אופיר אקוניס, נמסר: 'צריך לזכור תמיד - החברות בין ארה"ב לישראל היא הטובה והחזקה בעולם'."

עידן קולר, "זואלה", 8.5

טראמפ מפריט את המלחמה והשלום

"סטיב ויטקוף וג'ארד קושנר משמשים שליחי ממשלת ארה"ב במלחמות באיראן, רוסיה ועזה. השניים הם קודם כל אנשי עסקים, וגישתם למשא ומתן כוללת עסקות שהם מרוויחים מהן באופן אישי. בכך דחף טראמפ את שילוב ההון והשלטון לקיצוניות חדשה. טראמפ בחר את חברי מועצת השלום שהקים, בהם: מרטין אדלמן, עו"ד תאגידי בעל קשרים ענפים בצמרת איחוד האמירויות, ומארק רואן, מנכ"ל ענקית ההשקעות אפולו גלובל מנג'מנט. במאי 2025 השקיעה אפולו 100 מיליון דולר בקבוצת ויטקוף; אדלמן הוא היועץ המשפטי של ג'י 42, חברת בינה מלאכותית בשליטת השייח' טחנון בן זאיד אל-נהיאן, היועץ לביטחון לאומי של האמירויות. תחקיר של 'ניו יורק טיימס' מצא כי אל-נהיאן היה מעורב בעסקה שב-2025 הניבה 2 מיליארד דולר לחברת הקריפטו וורלד ליברטי פינינשל, הנמצאת בבעלות בניהם של טראמפ וויטקוף.

"באגרת לקושנר כתב חבר הקונגרס ג'יימי רסקין: 'אינך יכול לייצג נאמנה את ארה"ב כשמיליארדי דולרים סעודיים ואמירויתיים במזומן שורפים חור בכיס של כל חליפה שלך'. רסקין טען שבכך שקושנר ממשיך בדרכו הוא קובע למעשה כי 'הכללים הרגילים אינם חלים עליך'. יצוין שההון של ויטקוף וקושנר צמח באופן משמעותי מאז חזר טראמפ לתפקידו, והשלום שהם מבטיחים זה זמן רב לא הושג."

לינדה קינסטלר, "ניו יורק טיימס", 1.5

חדש: מותר "לברר יהדות" של עובדים

"בית הדין הארצי לעבודה דחה ערעור שהגיש עובד לשעבר ברשת יחננוף, שביקש פיצויים של 350 אלף שקלים בטענה להתעמרות, לפגיעה בפרטיות ולפיתורים שלא כדין, לאחר שנדרש לעבור 'בירור יהדות' בעקבות דרישת משגיח כשרות. בפסק הדין קבע ההרכב כי אף שההליך היה כרוך 'בעוגמת נפש עצומה', לא הוכח שהחברה פעלה שלא כדין. לצד דחיית הערעור, בית הדין מתח ביקורת עקרונית על היעדר מנגנון מסודר להשגה על הליכי בירור יהדות."

ניצן צבי כהן, אתר "דבר", 10.5

אלוהי המלחמות, נשיא ארה"ב דונלד טראמפ (צילום: העמוד של טראמפ ברשת Truth Social)

דוהרים למלחמת איראן השלישית

בניסיון לחלץ ניצחון מן המשבר אליו נקלע. ייתכן כי זה איום סרק, שבדומה לאיומים קודמים של טראמפ נועד ללחוץ על ההנהגה האיראנית להיכנע לדרישות של ארה"ב. אך אין לשלול כי זו אפשרות אמיתית – שרק תרבה הרג, הרס וסבל במזרח התיכון ותגרום שיבוש נוסף בכלכלה העולמית.

את מחיר היוהרה האימפריאלית של טראמפ ותאוות המלחמות של נתניהו ישלמו גם אזרחי ישראל. חידוש המלחמה עם איראן פירושו עוד הרוגים ופצועים בעורף, נזק כלכלי של מיליארדים ושיבוש שגרת החיים לתקופה שאורכה אינו ניתן לחיזוי. מממשלה הדואגת לשלום אזרחיה היה מצופה להתנגד להסלמה. אך ממשלת ישראל מגיבה בהתלהבות לאיומים של טראמפ לחידוש המלחמה, הדומה כי היא כמעט ששה להקריב את חיי אזרחיה בשם האינטרסים של ארה"ב. לא כך פועלת מדינה ריבונית; כך פועלת מדינת חסות. למרבה הצער, התמיכה במלחמה אינה רק נחלתה של ממשלת נתניהו, אלא גם של רוב מפלגות האופוזיציה. כפי שכתב השבוע ח"כ איימן עודה (חד"ש): "כבר קשה לנבא מה יחליט נשיא המלחמות, דונלד טראמפ. אבל מה שקל לנבא הוא שראשי מפלגות האופוזיציה יתייצבו שוב מאחורי ממשלת נתניהו, כפי שעשו לפני 80 יום. הם יסבירו לכם ש'אין ברירה' וכי 'זו מלחמה מוצדקת'. הם יתראיינו כאן וברחבי העולם כדי להצדיק את המשך המלחמה, כי הם לא יודעים להציע חלופה אמיתית. והכל על חשבון חיי אזרחים וחיי בני אדם כאן ובאזור כולו. אני מצהיר כבר עכשיו: אנחנו נתנגד למלחמה הבאה, ולזו שאחריה. לנצח נתנגד למלחמת הנצח. כי למלחמת הנצח הזאת יש חלופה והיא מונחת על השולחן כבר יותר מ-20 שנה: הכרה מלאה בישראל ונורמליזציה עם העולם הערבי והאסלאמי תמורת סיום הכיבוש והקמת מדינה פלסטינית בצד ישראל בגבולות 1967."

טוב שיש בישראל לפחות מפלגת אופוזיציה אחת המתנגדת למלחמות ברירה בשירות אינטרסים זרים. הגיע הזמן שנבין שמה שלא הלך בכוחה של המעצמה החזקה ביותר בעולם – לא יפתור בכוח רב יותר. המוצא היחיד ממצב האלימות הוא פתרון מדיני: באיראן, בלבנון וגם ברצועת עזה, בגדה המערבית ובירושלים המזרחית.

א. בן יאיר

נשיא ארה"ב דונלד טראמפ הודיע (18.5) כי החליט לדחות בכמה ימים מתקפה צבאית על איראן שהייתה אמורה לצאת לפועל השבוע. לדבריו, ההחלטה בדבר הדחייה נתקבלה בעקבות לחץ שהפעילו ערב הסעודית, איחוד האמירויות וקטאר בבקשה למצות את המשא ומתן עם איראן.

דבריו של טראמפ – שכבר איים בעבר לחדש את המלחמה, אבל שב ודחה את מועד התקיפה – חושפים את המבוי הסתום אליו נקלעה האסטרטגיה האמריקאית בעקבות המלחמה הכושלת נגד איראן. המלחמה, שהחלה ביומרה להפיל את המשטר האיראני ולהחליפו במשטר פרו-אמריקאי, נסתיימה בעוד איראן חוסמת את מצרי הורמוז ואוחזת בשאלטר של שוק האנרגיה הגלובלי.

המלחמה המחיישה את מגבלות הכוח של האימפריאליזם האמריקאי, וממילא גם את מגבלות כוחה של ישראל. למרות עליונותן האווירית והטכנולוגית, שאפשרה להן להפציץ אלפי מטרות ברחבי איראן ולהשמיד את רוב מערך ההגנה האווירית האיראני, לא עלה בידי ארה"ב וישראל לערער את יציבות המשטר ואף לא לחסל את יכולותיו הצבאיות. הטילים הבליסטיים של איראן הוסיפו לפגוע בישראל, במדינות המפרץ ובבסיסים הצבאיים של ארה"ב באזור עד יומה האחרון של המלחמה, ואיום הכטב"מים וסירות התקיפה המהירות מנע מהצי האמריקאי לפתוח את מיצרי הורמוז.

מאז הפסקת האש שנחתמה ב-8 באפריל התפתחה במיצרים חסימה כפולה: איראן מונעת מספינות זרות גישה לנמלי הנפט של המפרץ, וארה"ב מונעת מספינות של איראן ושל שותפות הסחר שלה לעבור במיצרים. הסגר משני הצדדים אינו מוחלט וספינות של מדינות מסוימות – ובראשן סין – ממשיכות לשוט בהם. אך תנועת המיכליות באזור הצטמצמה לשבריר ממה שהייתה לפני המלחמה. מחירי הנפט עדיין גבוהים, וכך גם מחירי הדלק לצרכן האמריקאי. הבעיה של טראמפ לא הולכת לשום מקום.

הפסקת האש לצורך המשא ומתן, שהייתה אמורה להימשך שבועיים בלבד עד לחתימת הסכם קבע, נמשכת כבר שמונה שבועות. הציבור האמריקאי ברובו השתכנע כי המתקפה על איראן הייתה טעות, והמעמד הציבורי של טראמפ מצוי בשפל. על רקע זה מאיים הנשיא האמריקאי לחדש את המלחמה

ד"ר יוסף ג'בארין נבחר ליו"ר הרשימה

חד"ש בחרה את מועמדיה לכנסת

בנק"י, מינה על אא אלדין; ומנהלה הסיעה הפרלמנטרית, מג'די אבו טאריף.

שמואל אורניץ

הצעדה הבין-דתית לשלום

וזכויות אדם התקיימה בי-ם

מאות אנשי דת ופעילי שלום מכל הדתות והזרמים השתתפו השבוע (18.5) בצעדה הבין-דתית הרביעית לזכויות אדם ולשלום, שנערכה בירושלים. הצעדה מתקיימת מדי שנה סמוך ל'יום ירושלים', המציין את כיבוש חלקה הפלסטיני של העיר, וברבות השנים הפך יום של שגשוג וגעגועות. מטרת הצעדה - לקדם מסר של תקווה, כבוד הדדי ושותפות בין-דתית, ולהשמיע קול הקורא לשלום, לזכויות אדם ולקדושת החיים. באירוע השתתפו מנהיגי דת ופעילים יהודים, מוסלמים, נוצרים, דרוזים, בודהיסטים והינדואיסטים, דתיים וחילונים, ופעילים שצעדו יחד ממערב העיר ועד לשער יפו בקריאה לחיים משותפים ולחזיון הסובלנות בירושלים. בתום הצעדה התקיים האירוע המרכזי בהשתתפות מנהיגי דת, הזמרת אהינועם ניני, מקהלת מכון המוסיקה מגניפיקט של המסדר הנוצרי הפרנציסקני ועוד.

בין משתתפי הצעדה: הרב עמיחי לארליבא, יו"ר "קול רבני לזכויות אדם"; הרב מיכאל מנקין, ממובילי "השמאל האמוני" ומנכ"ל "שותפות לעתיד"; ח'אולה אלטורי, פעילה חברתית מרהט, מנהלת תחום חברה משותפת באג"ק; הכומר הקאנון ריצ'רד סוול, דיקאן קולג' סנט ג'ורג' בירושלים; והשייח' יונס עמאשה, אימאם וחבר במועצה הדתית הדרוזית, מנהל הפורום למנהיגי הדתות בישראל.

יצוין שאת הצעדה הוביל הפורום הבין-דתי לזכויות אדם יחד עם קואליציה של יותר משלושים ארגונים: קול רבני לזכויות אדם, ימק"א הבינלאומית ירושלים, מכון מגניפיקט, הכנסייה הסקוטית, פורום מנהיגי דתות בישראל, המועצה הדרוזית העליונה, התנועה הרוחנית לשלום, התנועה הפרורמית בישראל, מועצת הרבנים החילוניים בישראל, אימהות נגד אלימות, מרכז חינוך ליאו בק, אהל אברהם, מתפללים יחד בירושלים, מכון אליהו הבין-דתי, רוח גלילית, שאלו שלום ירושלים, הכנסייה הלותרנית, פאולוס האוס ועוד.

הרב אבי דבוש, מנכ"ל קול רבני לזכויות אדם, מסר לקראת יציאת הצעדה: "בעיר שמתפללים בשמה לשלום מאז ימי דוד המלך, מאות אנשי דת מכל הדתות יצעדו יחד סביב יום ירושלים ויהפכו את התפילה לפעולה. יום ירושלים אמור להיות יום של חגיגת העיר על כל פניה ועל כל יושביה, לא יום שבו דוחקים אחרים מתוכה. כרב יהודי, אני אומר את זה בלי היסוס: אלימות וגעגועות כלפי בני דתות אחרות הן בושה, ובושה כפולה מתוך המוסר היהודי שלנו עצמו, שמלמד שכל אדם נברא בצלם. צעדה זו אומרת בקול ברור שיש דרך אחרת, דרך שמכירה בקדושת חייו של כל אדם, יהודי כמסלמי כנוצרי כדרוזי, ושמסרבת להפוך את ירושלים לסמל של פילוג. אחרי שנתיים וחצי של מלחמה, אחרי כל כך הרבה כאב, ירושלים זקוקה לקול הזה דווקא עכשיו."

מועצת חד"ש הארצית בחרה (16.5) בששת המועמדים במקומות הראשונים ברשימת חד"ש לכנסת. בישיבת המועצה שנערכה בדיר חנא השתתפו מעל אלף פעילים, בהם 966 צירים אשר בחרו את המועמדים לרשימה בהתאם לסדר המקומות.

ליו"ר הרשימה נבחר חבר הכנסת לשעבר ד"ר יוסף ג'בארין, שכהן בכנסת מטעם חד"ש בשנים 2015-2021. ג'בארין הוא תושב אום אל-פחם, אב לארבעה, אקדמאי שמומחיותו במשפט חוקתי וזכויות אדם. היה בעבר חבר סגל באוניברסיטת חיפה ובמכללת תל חי. בכנסת ה-23 כיהן כיושב ראש הוועדה לזכויות הילד, שם הוביל את אישור תקנות הפיקוח על מעונות הגיל הרך - מהישגיה המרכזיים של הוועדה. כמו-כן עמד ג'בארין בראש הוועדה לקשרים בינלאומיים ברשימה המשותפת.

למקום השני ברשימה נבחר ג'עפר פרח, מייסד ומנהל מרכז מוסאוא לזכויות האזרחים הערבים בישראל, תושב חיפה ודמות מוכרת בציבור הערבי. למקום השלישי נבחר מחדש חבר הכנסת המכהן ד"ר עופר כסיף, אשר מייצג את חד"ש בכנסת מאז 2019. למקום הרביעי ברשימה נבחר מחדש ח"כ יוסף עטאונה, תושב חורה וממנהיגי האוכלוסייה הערבית-בדואית בנגב. עטאונה כיהן כחבר כנסת מטעם חד"ש בשנים 2022-2025, אך פרש מתוך מחויבות להסכם הרוטציה בין חד"ש לתע"ל. למקום החמישי ברשימה נבחרה ד"ר נהאיה ושאחי, מרצה לחינוך ותושבת ערעה. למקום השישי נבחר איאס נאטור, פעיל שמאל מוכר בחברה הערבית-הדרוזית.

בעקבות היבחרו לראשות הרשימה מסר ג'בארין: "אני גאה ומודה לבחירות ולבחורים על האמון שנתנו בי. מכאן אני קורא להקמת הרשימה המשותפת הרחבה והחזקה ביותר האפשרית. זו חובת השעה, וזה מה שהציבור שלנו דורש. לכן מוטלת על כולנו האחריות לפעול בהתאם. אני קורא לכל מרכיבי הרשימה המשותפת להירתם למשימה זו, להתקדם במשא ומתן ולהפוך לכוח פוליטי משפיע ומכריע. אנחנו נעשה הכל כדי למנוע מממשלת נתניהו, בן גביר וסמוטריץ' להמשיך לקדנציה נוספת. ניאבק למען השוויון, למען הדמוקרטיה ולמען השלום, יחד עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים. יחד נחולל את השינוי."

מגבירים את המאמצים להקמת המשותפת

בישיבתה הראשונה לאחר כינוס מועצת חד"ש הארצית ובחירת ששת המועמדים הראשונים לרשימה, קראה רשימת חד"ש לבחירות להגביר את המאמצים להקמת הרשימה המשותפת בהקדם האפשרי, ככלי המרכזי להעלאת שיעור ההצבעה ולהפלת ממשלת הימין הפשיסטי. בישיבה נדונו הצעות לבניית תוכנית עבודה ארגונית ותקשורתית לקראת מערכת הבחירות, וכן יוזמות לחיזוק מעמד הנשים והצעירים בחד"ש - מהמוסדות וממוקדי קבלת החלטות ועד לרשימות המועמדים. הישיבה התקיימה יום לאחר בחירת ששת המועמדים הראשונים ברשימה: יוסף ג'בארין, ג'עפר פרח, עופר כסיף, יוסף עטאונה, נהאיה ושאחי ואיאס נאטור. כן השתתפו בישיבה יו"ר רשימת חד"ש-תע"ל, ח"כ איימן עודה; מזכ"ל המפלגה הקומוניסטית הישראלית, עאדל צאמר; מזכיר חד"ש, אמג'ד שביטה; המזכירה הכללית של

בחיפוש אחר מצע הדמוקרטים האבוד

את המו"מ המדיני עם הרשות הפלסטינית על בסיס העקרונות של שתי מדינות לאום החיות בשלום זו לצד זו, נכתב במצע של העבודה טרם התאבדותה. במרצ ז"ל, המסר היה חד יותר. המצע של מרצ דגל ב"סיום השליטה על הפלסטינים" וסיום הכיבוש כמטרה עליונה בפני עצמה ותנאי הכרחי לשלום, לביטחון ולהשתלבות של ישראל באזור.

עוד הצהירה מרצ על תמיכה חד-משמעית בפתרון של שתי מדינות לשני עמים: "הקמת מדינה פלסטינית עצמאית לצידה של ישראל היא אינטרס לאומי, ביטחוני ומדיני ראשון במעלה עבור מדינת ישראל". כמו כן קראה מרצ להקמת המדינה הפלסטינית בגדה המערבית וברצועת עזה, כאשר קביעת הגבולות תיעשה על בסיס קווי 4 ביוני 1967. ומה לגבי ירושלים? מצע מרצ הציע פתרון לפיו "ירושלים תהיה בירה משותפת לשתי המדינות – ירושלים המערבית כבירת ישראל, ושכונות מזרח ירושלים כבירת המדינה הפלסטינית, לצד ניהול מוסכם ומיוחד של המקומות הקדושים".

מה זה התפרדות אחראית?

לעומת העבודה ומרצ, הדמוקרטים של גולן מתנגדים אמנם לסיפוח השטחים, אך דוגלים ב"התפרדות אחראית" (מה זה בדיוק?) וכן, "בהגדרת גבולות קבע ברורים תוך שמירה על רוב יהודי מוצק, פירוז מלא של המדינה הפלסטינית העתידית – ללא צבא או איום טרור ובשליטה ביטחונית ישראלית מלאה בגבול המזרחי (בקעת הירדן) ובמרחבים החיוניים". ברור: לא תהיה מדינה פלסטינית, אלא המשך הכיבוש (מילה שלא מופיעה במסמך!) במסווה.

הגנרל גולן, התומך במלחמות עזה, איראן ולבנון בשירות האינטרסים האימפריאליסטיים של ארה"ב, מבטיח להמשיך בהן. במצע נכתב מפורשות כי "בניגוד לתעמולה הממשלתית הנוכחית, האיום האיראני לא הסתיים במלחמת 'חרבות ברזל'. אדרבא, הוא ממשיך להתפשט: בגבול הצפוני, בעיראק, בתימן ובסוריה". לפיכך "ישראל תוביל דוקטרינה חדשה של יוזמה אסטרטגית מונעת, הכוללת פגיעה מקדימה בהתבססות אויב על גבולותינו". מלחמת נצח, אמרנו? נתניהו לא היה כותב את זה ברור יותר.

והמובן מאליו: הדמוקרטים דוגלים ב"חיזוק השותפות האסטרטגית עם ארה"ב, מדינות אירופה ומדינות מוסלמיות מתונות, בדגש על סעודיה, מדינות המפרץ ואינדונזיה". בראבו טראמפ, נולד לך פיון נוסף סמוך לריבירה של עזה!

מתנועת העבודה למחנה הליברלי

על פי הדמוקרטים, "מדינה מודרנית מחויבת לאפשר לאזרחיה - בדגש על האדם העובד, המשרת, המשלם מיסים ותורם לחברה לחיות בכבוד, לעבוד, לגדל משפחה ולבנות עתיד, מבלי להיאבק מדי חודש על צרכי קיום בסיסיים". יפה, נכון? אך מה הקשר ל"אדם המשרת" – קרי: הלוקח חלק פעיל במנגנוני הכיבוש והמלחמה? ומה בדבר בסתם "אדם עובד"? למשל ערבי, חרדי, בעל מוגבלויות, מהגר עבודה... יותר משליש מהאוכלוסייה בישראל? במילים אחרות, הדמוקרטים אינם כלל וכלל דמוקרטים בכל מה הנוגע לזכויות חברתיות.

ולסיום, הצהרה זו מנוגדת לעקרונות האינטרנציונל הסוציאליסטי בו חברה "הדמוקרטים". נציגתה קולט אביטל היא אחת מסגני הנשיא. וכפי שהמילה "כיבוש" איננה במצע, אין גם "קפיטליזם", "ניצול", ו"מעמד". הפתעה.

אפרים דוידי

הדמוקרטים אוהבים דמוקרטיה. אז איפה המצע? ניסיתי למצוא את המצע של "הדמוקרטים בראשות יאיר גולן". בכל זאת, מדובר במפלגה חדשה, שאפשר היה לצפות ממנה להציג מסר שונה, אולי אפילו מאתגר, לעומת המפלגות הציוניות הקיימות – שחלקן כלל אינן טורחות לפרסם מצע לקראת הבחירות. בין אלה אפשר למנות גם מפלגות המרכיבות את "הגוש" – לא גוש אמונים, אלא הגוש התומך בנתניהו ובממשלתו הימנית-קיצונית – כמו הליכוד והמפלגות החרדיות.

מה עושים? קודם כל פונים לאתר המושקע ולרשתות החברתיות של הדמוקרטים בראשות האלוף (מיל) יאיר גולן. אבל יוק, אין מצע. לתומי חשבתי שבמדור "פרסומים" שבאתר ניתן למצוא ולו רמז למצע – אבל כלום. אולי במדור "חוקת הדמוקרטים"? דווקא כאן מצאתי מסמך ארוך בכותרת "תקנון מפלגת העבודה" מ-1998. 28 שנים עברו מאז והזמן עמד מלכת כי "התקנון" נפתח מתוך ציטוט של "חוקת מפא"י" מ-1968 ערב הקמת מפלגת העבודה!

ומה כתבו "הדמוקרטים" נוסח 1968 - לפני 58 שנה? שמפלגת העבודה מוקמת "תוך הכרה, שתנועת העבודה העברית בארץ ישראל הינה מאוחדת במגמתה ההיסטורית לריכוז העם היהודי בארצו ולכינון חברת עובדים חופשית במדינת ישראל עצמאית... מפלגת פועלי א"י (מפא"י), אחדות העבודה - פועלי ציון ורשימת פועלי ישראל (רפ"י), על-פי ההסכמים ההדדיים, שנתקבלו ואושרו במוסדות המוסמכים של שלוש המפלגות המתאחדות". ממש חדשות מרעננות, הרי המפלגה המאוחדת אכן הצליחה להשיג (לכדה!) 55 מנדטים בבחירות שנערכו באותה שנה. ממשלת העבודה אפשרה את הקמת גוש אמונים של המתנחלים בשטחים הפלסטיניים שנכבשו שנה קודם לכן.

משתי מדינות למלחמת נצח

נשאלה השאלה - מה עושים? אחרי עשרות שנים של כתיבה עיתונאית, במערכת "זו הדרך" ביקשו לכתוב על המצע של "הדמוקרטים" ואני אמור להשיב: "סליחה, לא מצאתי"? אך מתברר שבעצם היה מצע. זה הועלה בשתי גרסאות, (הראשונה בספטמבר אשתקד – "תוכנית חמש הנקודות"), לאתר המפלגה החדשה, אך באופן מסתורי שתיהן הועלמו מהרשתות החברתיות תוך כמה ימים. מתברר שבאגד שלאחר ההפרטה אין כבר חברים, אבל בשמאל העקבי יש ויש. ואחד מהם שלח לי את הגרסה השנייה, מאפריל האחרון, שכותרתה: "תוכניות הנקודות לסדר היום הרעיוני".

מדובר במסמך ארוך, 21 עמודים די צפופים. פרקי המסמך הם: יאחוי החברה הישראלית, החזון המדיני-ביטחוני, דמוקרטיה ושלטון החוק, מערכת החינוך בבסיס החברה הישראלית, התוכנית הכלכלית-חברתית, יחסי דת ומדינה וחוסן וביטחון סביבתי.

המילה "ביטחון" מופיעה שוב ושוב במסמך הארוך, כצפוי במפלגה בראשות גנרל שהיה סגן הרמטכ"ל. בשנים 2005–2007 פיקד גולן על "אוגדת אזור יהודה ושומרון", איפשר לחייליו להשתמש ב"נוהל שכן" הרצחני בניגוד לפסיקת בג"ץ, ואף השתתף בדיכוי העקוב מדם של הפלסטינים המתקוממים בשתי האינתיפאדות.

ביטחון יש בשפע (על הנייר, כמובן), ומה על שלום, סיום הכיבוש ומדינה פלסטינית? כאן יש מפנה במצע לעומת שתי המפלגות המייסדות, העבודה ומרצ. "מדינת ישראל תחדש

הנכבה המתמשכת - סיפורים ועדויות

והפיכתה למאבק הן חלק יסודי בהתמודדות עם ניסיונות המחיקה וההעלמה, שנמשכים עד היום.

כוחנו היום טמון לא רק ביכולתנו לזכור את העבר, אלא גם ביכולתנו להפוך את התודעה הזאת להשפעה, התארגנות ועשייה משותפת; ובהיאחזותנו בשפתנו, בנרטיב שלנו ובזכותנו לבטא את עצמנו ואת סוגייתנו. כל פעילות סטודנטילאית, כל מילה שנאמרת, וכל סיפור שמסופר בתחום האוניברסיטאות, הם אישור לכך שאנחנו עדיין כאן; שהנכבה עברנו איננה זיכרון רחוק, אלא מציאות מתמשכת; ושהשיבה איננה סיסמה רגשית, אלא זכות היסטורית ואנושית שלא תיפול, גם אם הזמן יתארך.

ולכן, כאשר אנחנו מציינים היום את זכר הנכבה, איננו מעלים את העבר בלבד, אלא מדגישים שהסיפור הזה לא הסתיים. אנחנו, בני הדור החדש, נמשיך לשאת את הסיפור, לספר אותו ולהפוך אותו לקול, למעשה ולעמדה — עד שישב האדם אל אדמתו, ישוב המפתח אל דלתו, ותשוב פלסטין לבניה.

אלין נסרה

כך שב סבי לפלסטין

סבי, בן הכפר אל־פסה שבגליל, סמוך לגבול עם לבנון, נעקר עם משפחתו כשהיה עדיין ילד קטן. בלבנון מת אביו, וסבתא רבא שלי מצאה את עצמה לבד עם ילד, בין פליטות שאינה דומה לחיים ובין פחד שאין לו סוף.

סבי נפטר לפני שהספקתי באמת להכיר אותו, אבל את עקבות הנכבה שעיוותו את חייו ואת חיי משפחתו ירשנו אנחנו, כפי שירשה אותם אמי לפניי. מה שעובר במשפחה הזאת אינו רק הסיפורים, אלא גם הפחד, האובדן והשברים שהמשיכו לחיות באנשים גם אחרי שחלפו השנים. לפעמים אינני יודעת על איזה חלק מן הכאב הזה עליי לכתוב. סבי חי את ילדותו כפליט בלבנון, בעוני קשה לאחר מות אביו, עד שאמו החליטה לשוב בחשאי לפלסטין, לאחר שיצרה קשר עם הקרובים שנותרו כאן. השיבה לא הייתה רק געגוע לארץ, אלא ניסיון להינצל מהחיים כיתום, מהרעב והמגלות גם יחד.

סבי אינו זוכר הרבה ממה שקדם לשיבה. היזכרון האמיתי שלו מתחיל שם — בדרך אליה. הוא ואמו זחלו בתוך מנהרות צרות מתחת לאדמה כדי להימלט מחיילי הכיבוש, בניסיון לחצות את הגבול ולשוב אל הארץ. ובחשכה, בזמן שאמו נשאה אותו וניסתה לעבור בדממה מוחלטת, חולדות כרסמו בפניו הקטנות. לא היה ביכולתה לעשות דבר מלבד למנוע ממנו לצעוק, כדי שהחיילים לא ישמעו ויהרגו אותם.

כך שב סבי לפלסטין לא כגיבור שחזר לביתו, אלא כילד שיצא מן המנהרה כשהוא נושא בתוכו פחד שאי אפשר לדמיין. הפחד המשיך ללוות אותו כל חייו. כל היתקלות עם חולדה החזירה אותו אל אותו רגע ראשון: אל החשכה, הלחות, ואל קול נשימותיה הרועדות של אמו, שניסתה להשאיר אותו חי ושקט בעת ובעונה אחת.

הנכבה עברו לא הייתה רק אובדן של בית או אדמה, לא רק התפזרות של המשפחה בין גלויות ומוות. היא הייתה טראומה שהתיישבה בתוך הגוף עצמו, ושינתה את יחסו לעולם לתמיד. בכל סיפורי המשפחה שלי מופיעה הנכבה בצורה אחרת, תמיד נוכחת, מסרבת להיעלם. כאילו הנכבה לא הייתה אירוע שהתרחש בעבר והסתיים, אלא דבר שהמשיך להתעצב בתוך פרטי חייו ובתוך האנשים שהפכנו להיות.

סולאפה מח'ול

בטקס יום הנכבה שנערך באוניברסיטת ת"א (14.5), חילקו פעילי חד"ש סטודנטים מחברת ובה סיפורים ועדויות מהנכבה שכתבו סטודנטים וסטודנטיות מהקמפוס. להלן שני סיפורים מתוך המחברת.

הקרב על הזיכרון הנרטיב והזהות

בכל שנה, כאשר מתקרב יום הזיכרון לנכבה, אני מרגישה שהארץ כולה נכנסת לשתיקה כבדה, כאילו האדמה עצמה זוכרת. בימים הקשים האלה שחוה העם הפלסטיני בכל מקום בו הוא נמצא, מראש הנקרה ועד אום אד-שראש, חוזרים הסיפורים שמעולם לא הסתיימו על האנשים שיצאו מבתיהם עם אמונה שישוּבו כעבור ימים אחדים — אך הימים הפכו עשורים ארוכים של פליטות והמתנה.

ואולי מה שהופך את הזיכרון הזה לחי כל כך עד היום הוא שהפלסטיני לא נשא את מולדתו רק במפות או בספרים, אלא בזיכרונו, בפרטים הקטנים של חייו ובסיפורים שעוברים מדור לדור.

גם אני גדלתי על אחד הסיפורים האלה: סיפורו של סבי, אבו חאתם אל־כוכאני, שחי עם משפחתו עד לעקירה בכפר אל־כוכאית — כפר שאינו רחוק מעיירתי אבו סנאן. סבי היה תמיד אומר שהמרחק בין הכפרים קצר מן הזרות עצמה, וקרוב מכדי לשאת אותו. כאשר הכפר נכבש ביוני '48 סבי היה בן 13. הוא היה קטן מספיק כדי לפחד, ובו זמנית גדול מספיק כדי לשאת עמו זיכרון של יום שלם שנשאר איתו עד סוף ימיו. הפגזות מילאו את הכפר, ואנשים רצו לכל עבר בניסיון להציל את עצמם ואת ילדיהם. איש לא חשב שהיציאה מהכפר עלולה להיות ללא חזרה. האנשים לקחו במהירות את מה שהצליחו לשאת, ויצאו תחת פחד ובלבול. ביניהם הייתה אשתו של אח של סבי, שנשאה את מה שחשבה שהוא בנה, עלי, ורצה יחד עם שאר התושבים. לאחר שהתרחקה מרחק רב, גילתה שמרוב הלם ופחד היא הצמידה אל החזה שלה כרית שעטפה בחיפזון ולא את בנה.

באותו רגע חזר סבי עם אחיו אל הכפר, תחת ההפגזות, כדי לחפש את הילד. הם בעצם היו כמעט ילדים, אבל המלחמה גורמת לאנשים להתבגר בבת אחת. הם הצליחו להגיע אל הבית ולהביא את עלי, אבל אמו המשיכה בדרכה יחד עם עשרות משפחות לעבר לבנון, תוך אמונה שבנה ומשפחת בעלה יצטרפו אליה בקרוב. אבל ה"בקרוב" הזה מעולם לא הגיע. הגבולות נסגרו, המשפחות התפזרו, והאם לא שבה לביתה ולבנה. עלי נשאר רחוק ממנה כל חייו.

עבורי, הסיפור הזה, שסבי סיפר לנו שוב ושוב, לא היה רק אירוע מן העבר, אלא דרך להבין את משמעותה האמיתית של הנכבה. הנכבה איננה רק כיבוש של אדמה או עקירה של עם; היא גם אותו פחד שגורם לאם לשאת כרית במקום את בנה; אותה המתנה שנמשכת חיים שלמים ואינה נגמרת; ואותה תחושה מתמדת שמהו מן הנשמה נותר תלוי שם — בכפר ששמו נמחק מן המפות, אך נשאר חי בזיכרון אנשיו.

ולמרות שחלפו 78 שנים מאז, הסיפורים האלה עדיין חיים בינינו, משום שדורות שלמים החליטו שלא לאפשר את מחיקתם. לכן הנוכחות שלנו, הצעירים הפלסטינים באוניברסיטאות, בכיכרות ובכל מרחב שבו אנו מנסים להשמיע את קולנו, היא המשך המאבק על הזיכרון, על הנרטיב ועל הזהות.

אנחנו לא נושאים את הסיפורים האלה מתוך געגוע בלבד, אלא משום שאנחנו מאמינים ששמירה על זהותנו הלאומית

הרשימה המשותפת - זה היסטורי ולא טכני

המפלגה יהיה נעוץ בהיותה גורם בוגר, יציב ומסורתי, ולא בהכרח מחפש, צעיר ופורץ דרך. המפלגה הקומוניסטית הצרפתית המפוארת, לדוגמה, אינה "מתביישת" להיות חלק מחזית בהנהגת חזית שמאל בהנהגת ז'אן לוק מלאנשון. היא אינה גורם "מוביל" בה במובן שהכרנו, אך איש אינו יכול למחוק את תפקידה הייחודי בתוכה.

גרעין המחלוקת עם רע"ם

הגיעה העת להכיר גם בכך שה"תהום" עם רע"ם אינה כה גדולה כפי שאנו חושבים. רע"ם היא לא רק תנועה פוליטית, היא גם חלק מהעם, מההמון, וכזאת מוגבלת גם במרחב התמרון העקרוני שלה. היא הייתה הסיעה הנוספת היחידה שהצטרפה להצעת החוק של ח"כ איימן עודה להכרה במדינת פלסטין – המהלך המדיני החשוב והדחוף ביותר בימינו אלה. רע"ם לא תתנגד להיות חתומה שוב על עקרונות המשותפת שנוסחו ב-2015 על בסיסו של מצע חדש ההיסטורי. נותרה המחלוקת באמצעי, לא במטרה – שאלת הקואליציה.

מבחינת עבאס, שאלת הקואליציה היא דרך ולא עיקרון. בהקשר זה יש לציין כי חד"ש נמצאת בקואליציות בהסתדרות וברשויות המקומיות – ומשמיעה בהן טיעונים דומים לאלו של רע"ם. מובן שאין דין עירייה כדין ממשלה, אולם די בדמיון המסוים בין הדברים כדי שמחלוקת זו עם רע"ם לא תהיה סיבה לאכזב את ההמונים שסיכוי השתתפותם בבחירות ייקבע לפי קיומה של המשותפת.

בעבר חד"ש הבהירה ששותפות אין פירושה מפלגה אחת, ולאחר הבחירות כל סיעה חופשית לדרכה בדברים שעליהם אין הסכמה. כמו כן, בשאלת הקשר עם קואליציה ציונית כלשהי, אנחנו לא בהכרח בצד ה"רדיקלי" ביותר בשותפות. עבור גורמים מסוימים בבל"ד, גם גישת "הגוש החוסס" פסולה. בל"ד כזכור לא הצטרפה ל"המלצה על גנץ", ובכך חד"ש ורע"ם מצאו עצמם ב"מחנה" אחד מול בל"ד.

מפת הדרכים

לסיכום, נוכח הדרישות הקיומיות שמציבה בפנינו המתקפה הגזענית והפשיסטית – מתקפה שאנחנו כבר בעיצומה, אך היא רחוקה משיאה – זו בעיניי מפת הדרכים הנחוזה. חד"ש הצליחה כתנועה, אך נכשלה כחזית; לכן יש להקים תנועה משותפת שתאחד את מק"י, ידידיה, בל"ד ותע"ל, ותהווה את החזית השמאלית של ימינו. זו צריכה להיות תנועה משותפת למאבק יומיומי, לא רק רשימה משותפת לכנסת. מהלך כזה גם יחליף אותנו מהעיסוק המייאש בחלוקת המקומות, שמפריע לנו בכל מערכת בחירות מחדש. לצד זאת, יש להקים מערך פוליטי בין התנועה המשותפת לרע"ם. אין מדובר ב"גוש טכני", אלא במשימה היסטורית ובמסגרת פוליטית שיש לה שם, מסורת ותוכן: מערך פוליטי. לצד זאת יש לפנות לכל גורם בציבור הערבי, היהודי והאחר כמו פליטים, מהגרי עבודה וקבוצות נוספות הנאבקות על עצם זכותן לאזרחות מול מדיניות "חוק השבות" הגזענית, כדי לחזק את השותפות החדשה.

שותפות כזו יכולה להיות מעין "פרלמנט בתוך פרלמנט": ביטוי לישראל אחרת, חלופית, דמוקרטית ושוויונית. ראוי שמסגרת כזאת תמלא גם תפקידים שהמדינה אינה ממלאת במסגרת חובותיה ולא תכהן רק כסיעה בפרלמנט של אותה מדינה.

יובל הלפרין

מתנופת יום האדמה המזוהה נולדה גם חד"ש. האומץ והנחישות שהראו מנהיגי המפלגה הקומוניסטית, הביאו רבים מהציבור הערבי ומנהיגיו, ולא מעטים מקרב הציבור היהודי, להתאגד בחזית רחבה בהובלת המפלגה הקומוניסטית. הישג זה של המפלגה נבע משילוב של נחישות מול השלטונות וההנהגה המוח'תארית וצניעות מול הציבור הרחב, מול העם. מאז הגיעה חד"ש להישגים רבים, אך כיום יש להודות: היא הצליחה כתנועה אך נכשלה כחזית. חזית בבסיסה היא פדרציה רופפת של כמה שותפים למען מטרות משותפות. חד"ש התפתחה במשך הזמן כשותפות בין מפלגה לאוהדים יחידים, ובכך הפכה "המפלגה הקומוניסטית וידידיה".

המתקפות הנפשעות על הציבור הערבי-פלסטיני בישראל ועל מתנגדי הקונצנזוס הציוני ופשעי השלטון, שהחמירו עוד יותר בשנים האחרונות עד כדי מצב של פשיזם מוצהר וגלוי – העלתה שוב זעקה מלמטה למען "הרשימה המשותפת".

מאז שעלתה תביעה זו, גם בשל העלאת אחוז החסימה, היו בשורות מק"י מתנגדים למהלך. ההתנגדות נבעה לדעתי מ"התמכרות" למצב שבו החזית אינה אלא המפלגה וידידיה, ומהבנה שגויה של רעיון האוונגרד המהפכני המוביל את העם. אי אפשר להוביל בלי להיות מובל. ההבנה הזאת של מנהיגי המפלגה היא שיצרנה את התנופה האדירה של יום האדמה ובעקבותיה את חד"ש.

יורת ה"הובלה" המוחלטת פגעה לא רק בתנועה הקומוניסטית, אלא בכוחות שמאל רבים שבעשורים האחרונים הפכו מ"תנועת המונים" ל"תנועת משכילים". למעשה כל אחת מהמפלגות המרכיבות את המשותפת לקתה בעיוורון וביוהרה דומים. המרכיב המרכזי במשותפת הוא העם, הציבור המקומי, שהסיק שמול המצב הקיים יש להעמיד כוח, ולא בהכרח מילים, ושכוח "גדול" נוצר משילוב של כמה כוחות "קטנים".

הניסיון לימד שאין מנוס מרשימה משותפת. אך כיום נפוצה בחד"ש התנגדות למה שמכונה בלעג "גוש טכני", כלומר רשימה ללא מצע פוליטי משותף, בעיקר סביב המחלוקת עם מנסור עבאס ורע"ם. אני מתנגד לגישה החדשה-ישנה שאימצה רע"ם בהובלת מנסור עבאס, לפיה שינוי אפשרי רק מתוך קואליציה, שלמעשה כובלת את ידיך ומגבילה משמעותית את אפשרותך לגייס המונים וללחוץ מלמטה. יחד עם זאת, אותו "מלטה" הוא שדורש שיתוף מרבי ונרחב של האוכלוסייה הערבית, מתוך הבנה שההווה חזקה מההכרה גם אם טרם "קבעה" אותה. העם סבור כעת שיש לשאוף לאחדות מלאה באוכלוסייה הערבית בשיתוף עם כוחות אופוזיציה שמאלית מקרב האוכלוסייה היהודית.

לכן לא נוכל להיות מובילים ברעיונות שאנו בטוחים בצדקתם ובחשיבותם, בלי להיות מובלים ברצון הציבור הרחב להניח אותם כרגע בצד לכאורה, לטובת כוח גולמי. חשוב להדגיש שבמאה ה-21 משקלן של כל האידאולוגיות ירד, ודווקא המעמדות המדוכאים – קהל היעד המובהק של תפיסות שמאליות – מגלה את כוחה של המסורת המקומית והשותפות המסורתית ככלי לסולידריות הדדית ולעמידה מול כוח ההון והשלטון. לפיכך אין להעלות על הדעת שמשקלה של תנועה קומוניסטית בחזית במאה ה-21 יהיה זהה למשקלה בחזית שהייתה במאה ה-20, מה גם שזה התגלה כמופרז.

מקומה של התנועה הקומוניסטית שמור כגורם בעל העזה, ניסיון וראייה למרחקים. הובלה "מאחור" וייעוץ באפקים בלעדיים ו"ייחודיים". אבל גם כאן יש להכיר בכך שכוחה של

חי"ל פרץ עד שלום עליכם ומנדלי מוכר ספרים

היידיש היא שפה וגם מקלט ותקווה

מנדלי, פרץ ושלום עליכם ידעו לקלוט בעומק ובמורכבות פשוטה את נשמת האדם, עמך, הסובל והנרדף ולהביאה אל הספרות והשירה. הם לא היו נייטריים; הם היו מחויבים לזמנם ולמאבקים למען שחרור חברתי ולחירות, תוך שהם מתארים באהבה את חיי היומיום של האנשים הפשוטים, את סיפורי ההישרדות הקטנים בעולמות קשים של תמורות כלכליות ואידיאולוגיות, של עולם שקרס בעת שעלה שחר חדש. לאפליה שחוו כיהודים נוספו קשיי הקפיטליזם הפראי שחולל מתחים חדשים, אישיים וחברתיים כאחד.

היידיש מעולם לא נשכחה

רצח העם שביצעו הנאצים במלחמת העולם השנייה חיסל למעשה את רוב דוברי היידיש. מתוך ששת המיליונים שנרצחו, הרוב המכריע דיבר יידיש. זו אחת הסיבות להיעלמותה הכמעט מוחלטת ככלי תקשורת יומיומי. אם נוסף לכך את ההחלטה הפוליטית של מנהיגי מדינת ישראל לכפות את העברית על פני שפות אחרות של היהודים (כמו יידיש, ערבית-יהודית ולדינו), נוכל להבין מדוע היום היידיש הפכה כמעט (אני מדגיש, כמעט) שפה מתה.

אבל אין לקשור את היידיש רק לעצב או לאבל. הקשר שלה הוא לזיכרון של משהו שהיה ולא יהיה עוד, משהו שנשמע נוסטלגי ונעים, אך גם של התנגדות עיקשת ומאבק על כבוד. הלוחמים האנטי-נאציים בגטאות, ביערות ובמחנות נלחמו ביידיש; פעילי האיגודים המקצועיים נאבקו ביידיש; עיתונאים, משוררים וזמרים יצרו ביידיש.

למרות שנרדפה והושתקה מעולם לא נשכחה. היידיש שורדת כמעט וכמקלט לתרבות יהודית אלטרנטיבית, חילונית, מעין קשר בין עבר, רומנטי ואידיאלי לעיתים, לבין ההווה. כפי שפרץ כינה זאת: "די גולדענע קייט" (שרשרת הזהב) – גשר, דרך להבין ולפרש את היקום, קבוצה של ערכים ומושגים מתוך הקהילה, הסרקסום והחוסן מול הקשיים. היידיש הייתה מדינה ללא טריטוריה, ללא צבא, ללא משטרה, ללא מטבע וללא שליטים. הייתה ועודנה העם עצמו. ביידיש נפוצה מאוד הברכה "שלום עליכם", שעליה עונים "עליכם השלום". זה ביטוי של הרמוניה שמשמעותו המילולית היא "השלום יהיה עמך".

חמדנותו ואכזריותו של הקפיטליזם היא אינסופית: פלישות צבאיות, הפצצות, רעב, חסימות ומניפולציות של מידע. אנו חיים במלחמה מסוג חדש, הברידיית ואסימטרית, המשתוללת בקנה מידה עולמי בעזה, בלבנון, באיראן, באוקראינה ועוד. הרוב צופים בה ברשתות ובטלוויזיה, אך רואים אותה "מעובדת" לפי אלגוריתם שמכתיב לנו איך להסתכל. בסופו של דבר, איננו רואים את האמת לאמתה, אלא את ה"אמת" שרוצים להראות לנו. בין יתר הסיבות – שרובן רגשיות – שבגללן אנו מוקירים את היידיש, היא העובדה שמדובר בשפה שלא היה בה מקום למילים "נשק" או "צבא". כך אנו חוזרים ואומרים: "שלום עליכם", בתקווה שיענו לנו "עליכם השלום". כי אנו רוצים ופועלים למען השלום. לא שלום של בתי קברות, ולא "פאקס אמריקנה" שנכפה בכוח הזרוע, ולא שלום של הכנעה. דרכה של היידיש הייתה שונה וכך גם דרכנו.

דניאל סילבר

בחודש מאי אנו חוגגים את היידיש: מציינים את יום הולדתו של יצחק לייבוש פרץ ואת יום פטירתו של שלום עליכם, שניים מעמודי התווך אשר היו – יחד עם מנדלי מוכר ספרים – הסופרים המכוננים של ספרות היידיש המודרנית. אם מנדלי היה ה"סבא", הרי שפרץ היה ה"אב" ושלום עליכם ה"בן", ויחד הם ייסדו שושלת ענפה שנתנה כנפיים לשפה מודרנית זו.

מאי הוא גם חודש הולדתו של המשורר העממי הנערץ מרדכי גבירטיג, הנודע בשירו "העיירה בוערת", שנרצח בגטו קרקוב בידי מרצח נאצי. יום הרצח הוא גם יום פטירתו של הפילוסוף, הסופר והמהפכן הסוציאליסטי חיים ז'יטלובסקי, הנשיא הראשון של איק"פ – יידישער קולטור-אָרַבאַנד, האיגוד לתרבות יהודית הבינלאומי שהוקם בפריס ב-1937 בידי אנשי רוח יהודים קומוניסטים ושמאליים.

היידיש היא הרבה מעבר לשפה; הנסיבות ההיסטוריות הפכו אותה לזהות תרבותית עמוקה של התנגדות, של הישרדות ושל תפיסת עולם ייחודית שפיתחו יהודים. היידיש היא אחת משפות העם היהודי, כפי שנקבע בוועידת צ'רנובין ב-1908. חמה, אינטימית ורגשית – היידיש מזוהה לרוב עם המשפחה וזיכרונות הבית; היא מרגשת ומתוקה, מרכיב בזהות, עצמאית ושונה מכל זהות אחרת. אומרים שיש לה את המעלה של "לצחוק בעין אחת ולבכות בשנייה".

היידיש ככלי התנגדות

בין סוף המאה ה-19 לתחילת המאה ה-20, היגרו המונים מהעיריות הקטנות בערבות רוסיה ומזרח אירופה (ה"שטעטל") או מהממטאות העירוניות החשוכות בערים למערב אירופה ולאמריקה, בעיקר לארה"ב ולארגנטינה. במדינות אלה הפכה היידיש כלי של התנגדות, של שימור הזהות מול עולם שהיה זר למהגרים לחלוטין ולעיתים אף עויין. לכן, רבים מציינים שהיידיש היא "חכמה", כי היא יודעת מתי לשתוק.

בשל העובדה שרוב היהודים האשכנזים חיו בתקופה ובאזור של גבולות משתנים (היום פרוסיה, מחר פולין, לאחר מכן רוסיה או אוסטרו-הונגריה), השפה התגבשה כתערובת מרתקת של גרמנית עתיקה, עברית, ארמית ושפות סלאביות (רוסית, פולנית). לכן, אין פלא שהיא יצרה תודעה גמישה, פתוחה וקוסמופוליטית, הנוטה לפתור שאלה באמצעות מענה בשאלה אחרת – מה שמרמז על חשיבה מורכבת, דיאלקטית ורפלקסיבית.

היידיש היא שפתו של העם, של השוק, של הסדנה והמטבח, של עקרת הבית והפועל, של הסוחר הקטן, האיכר, הסטודנט והצעיר. היא הייתה ה"לינגווה פרנקה" ברחובות, שפת המחאה, הבדיחות והרכילות. היא הייתה דרך התקשורת בין אנשים שלא חלקו את השפה השלטת, ואפשרה חילופין כלכליים, תרבותיים ורגשיים. היא הייתה שפת האהבה, החיבה, התלונה, ההאשמה והמאבק. היא הופיעה בשירים, מניפסטים פוליטיים, חזים, שירים, עיתונים יומיים וספרים. הרחק מבתי הכנסת – שם שלטה העברית שדוקלמה אך לעיתים קרובות משמעותה לא הובנה – היידיש הייתה השפה החילונית, הדמוקרטית והעממית שכולם דיברו, גם אלה שלא ידעו קרוא וכתוב.

"בית ברנרדה אלבה": חוויה תיאטרונית מסעירה

ונמליץ בפני כל ידידיו: לכו לזכות בחוויה של תיאטרון במיטבו. עשו את הדבר הפשוט: קנו כרטיסים.

איתן קלינסקי

שבוע עיר / בעריכת לריסה מילר

יציאת מצרים / נגה ספיר שצברג

1. נכנסתי למצרים
מרצון
מתוך חירות
שוב ושוב חוזרת למצרים
רק כדי למצוא את דלת המילוט.
2. מצרים נפתחת בפני
ואני חוצה אותה בלי מחשבה
מעט היסוס
ים של סוף נפער
בשפל אין חובות להסדיר
3. אני משועבדת למצרים
מתמכרת לריח העבדים
השמש מספרת לי
גם כשאצא
לא יהיה לי חופש
4. מצרים מכירה אותי
לא מאמינה למילים שלי
הבטחות שווא שאני אומרת לעצמי
יש לה חיוך של שליטים
שמאמינים רק בקיומם
ואני עבד לרגליה
5. אני לא שומעת ממצרים כבר כמה ימים
אולי הפעם הצלחתי להימלט
הים נוזל לעברי
ואני גולשת על שאריות של סערה
עד לקצף הלבן שרואים בו את החוף
שם יש גברים צעירים שמחייכים אלי
וכלבים שרצים אחרי כדור
העולם הוא מקום יפה אם מביטים לכיוון מסוים.
6. גם לרגלי הר סיני אני חושבת על מצרים
כולם עסוקים בהכנות
מעט הולכים לעשן במחששה
אני רוצה לטפס על ההר
לשמוע מצלולי נחמה
להתמסר לזריחה כמו לנצח
אבל קודם אני מדליקה סיגריה
7. אני צריכה לחזור למצרים
לכוון את המבט ישר לעיניים
לדעת שירדפו אותי
גם כשאבקש סליחה
אחרת לא תהיה לי גאולה.

תיאטרון "גשר" היפואי מעניק לקהל חוויה מרגשת ומסעירה במשך שעה וארבעים דקות, בעת הצגת יצירתו האחרונה של פדריקו גרסיה לורקה "בית ברנרדה אלבה". ב-16 באוגוסט 1936, חודשים לאחר שסיים לכתוב את המחזה, עצרו אותו שליחיו של הרודן פרנסיסקו פרנקו. יומיים לאחר מכן וללא משפט הוצא להורג גדול המשוררים והמחזאים של ספרד והוא רק בן 38.

ישבתי בשורה הראשונה בכיסא האמצעי, בלעתי כל מילה, כל הבעת פנים, כל תנועה וכל זעקה שהושמעה על הבמה. כל אחת מחמש בנות ברנרדה אלבה זעקו מהבמה נגד דיכוי ואכזריות בביתן בספרד הרחוקה. אני תרגמתי לעצמי את המתרחש זה עתה על הבמה להתרחשויות כאובות במציאות חיינו העכשוויים בישראל. לצערי, המאבק בין גלים ההולכים ומתעצמים, המעדיפים ציות עיוור על פני חירות המחשבה, מתרחש לא רק בבית ברנרדה אלבה; הוא מתרחש באותה עוצמה כאן ועכשיו בארצי האהובה.

בין ספרד של פרנקו לישראל של נתניה

בספרד של פרנקו הציות העיוור נמשך 36 שנה, עד מותו ב-1975. לי נותר רק לאחל לישראל היקרה לנו, שמהלך זה ייפסק במהרה. ייפסקו גילויי פחד וחשש, המעדיפים שתיקה והשלמה על התמודדות נגד גילויי הסתאבות של המשטר. ייפסקו מהלכי הלקקנות לשליט הכל יכול. בביתה של ברנרדה אלבה אנו עדים לחששן של נערות להביע כמיהה לחירות המחשבה וליציאה למרחבים משוחררים מכבלי מסורת. בשנים האחרונות, מחוץ לאולם התיאטרון, גובר החשש בציבורים גדולים לומר את מה שהם חשים. נותר לי רק להתנחם שבישראל יש עוד לא מעט בני אדם ההולכים בדרך של לורקה, ומממשים את זכותם וחובתם להשמיע את הקול נגד עריצות וסגידה למוצא פיו של השליט, המחליט על עוד מלחמה ועל עוד מנות גדושות של שכול.

ספרד הפשיסטית, שהוציאה להורג את לורקה, הקימה מנגנון מאורגן של בתי כלא, טיהורים פוליטיים והוצאות להורג. אני יושב בשורה הראשונה וקשה לי להשתחרר מההלם שבארצי כבר נשמעות קריאות - "מוות לשופטים" ו"לא לציית לפסק הדין". זו תחילת דרכו של מנגנון מאורגן לזרוע תרעלה. הבוטות שבאלימות המילולית סוללת את הדרך לכך שהמילים הללו יקבלו ביטוי מעשי.

הצימאון לחירות

על הבימה אפרת בן צור, המגלמת את ברנרדה, משליטה משטר אימים על בנותיה, החולמות ונכספות אל העולם שמחוץ לביתן. אופיר צוינבום, המגלמת את אדלה, הבת הצעירה המנסה למרוד, תשלם מחיר כבד על תעוזה להתאהב בגבר. יתר ארבע הבנות, אותן מגלמות קארין סרויה, טלי אוסדצי, ניקול פודבלני ודר רוזנבאום, עולות על שרטון של חיים רוויי מתיחויות והלשנות. על השרטון שעליו עלו חיי הבנות, נמצא גילויי אהבה כנה וצימאון עז לחירות, כשהם הופכים פשע ושיגעון.

אני מבקש את סליחת השחקנים, הבימאי וכל אנשי הצוות של תיאטרון "גשר", שריגשו אותי במופע שעלה עשרת מונים על כל בימיו ומשחק שראיתי. יחד עם רעייתי ראיתי את ההצגה "בית ברנרדה אלבה" פעמים רבות במהלך שבעים שנות אהבתנו לתיאטרון. סליחה שהתרכזתי בעיקר בתחושות הפוליטיות שלי ומיעטתי בהתייחסות למשחק, לבימוי, לתפאורה ולתנועה. אך מה שברור לי, שבעונה זו רעייתי ואני נעשה הכל כדי לצפות פעם נוספת במופע בתיאטרון "גשר",

שביתה בעקבות הירי בראש המועצה

3,000 הרוגים בלבנון בידי

כוחות הכיבוש מאז מרס

סדרת התקיפות הישראליות בדרום לבנון כוונה השבוע (19.5) נגד בית שבו שהתה משפחה בכפר סיר (נפת נבטיה), וגרמה למותם של ארבעה, בהם שתי נשים, וכן לפציעתם של שניים. בנוסף, באותו יום הטיל רחפן ישראלי שתי פצצות לעבר חקלאים שעבדו בשדה בקליילה. התקיפות התרחשו לאחר תקיפת הרחפן הקטלנית בחארוף. הקורבן היה חבר המועצה המקומית נאסר נאסר, שחילק לחם לתושבים שנשארו בכפר למרות ההפגזות, בעת שהטנדר שלו הותקף. משרד הבריאות של לבנון הודיע כי 3,020 בני אדם נהרגו ו-9,273 נפצעו מאז תחילת המלחמה עם ישראל ב-2 במרס. לפי המשרד, 211 מההרוגים הם ילדים וקטינים ו-116 עובדים ומתנדבים בשירותי הצלה ורפואה.

חד"ש יפו

ערב לזכרו של עבד סטאל

יום חמישי 21.5 | 19:00 | מועדון הראביטה, יפת 73 יפו

חד"ש תל אביב

אירועים לציון יום הנכבה

סיור בשכונת אלמנשייה

יום שישי 22.5 | 11:00 | הרשמה מראש בחד"ש תל אביב

נכבה: עקורים, בתים ודור חד"ש

פאנל בהשתתפות פרופ' תליה מרגלית,

עו"ד נידאל עותמאן ואלין נאסרה

יום שני 25.5 | 19:30 | אחד העם 70

כולנו העיר והליכות ג'יין

סיור בשכונת הארגזים עם

חברת המועצה שולה קשת

יום חמישי 28.5 | 18:30 | הרשמה מראש

הוועד הארצי של הרשויות המקומיות הערביות קיים השבוע (19.5) שביתה בכל המוסדות של הרשויות המקומיות הערביות, למעט מערכת החינוך. זאת בעקבות הירי בראש המועצה האזורית ג'דיד-המכר, סוהיל מלחם בן ה-50, ובסגנו, עבד עביד בן ה-49, בעת שיצאו מחתונה.

לאחר הירי במלחם נמסר ממד"א כי צוותי הארגון העניקו טיפול רפואי ופינו למרכז הרפואי לגליל בנהריה את ראש המועצה במצב קשה ואת סגנו במצב בינוני. מהמשרה נמסר כי כוחות גדולים הגיעו למקום, וכי הם מנהלים מצוד אחר החשודים בצד איסוף ראיות מהזירה ופריסת מחסומים.

מחד"ש נמסר: "אנו מזועזעים מניסיון ההתנקשות בסוהיל מלחם ובעבד עביד, ומאחלים להם החלמה מלאה ומהירה. הירי בראשי רשויות ונבחרים ציבור, בהם גם נציגי חד"ש, הפך כבר שגרה תחת ממשלת הדמים של נתניהו, סמוטריץ' ובן גביר. רק מתחילת השנה נרצחו יותר מ-100 בני אדם בחברה הערבית כתוצאה מהפשעה המאורגנת, בעוד הממשלה ממשיכה להפקיר את הציבור לחסדי ארגוני הפשיעה והנשק הביתי חוקי".

עוד הדגישו בחד"ש: "מאז כניסתו של הגזען בן גביר למשרד המכונה 'ביטחון לאומי', נתוני הפשיעה והקטל הכפילו את עצמם, בעוד הממשלה ממשיכה להפקיר את הביטחון האישי של אזרחי המדינה, במיוחד בחברה הערבית. הדם שנשפך ברחובות הוא תוצאה ישירה של מדיניות הפקרה גזענית ומכוונת מצד ממשלת הדמים, וחד"ש תעשה הכול כדי לוודא שזו תהיה גם הקדנציה האחרונה שלה. בקרוב מאוד

השבוע לפי איתי בנימיני

נשלח את ממשלת הדמים הביתה". יצוין שבמסר האחרון נורו ראש עיריית עראבה אחמד נסאר וסגנו אנואר יאסין, פעיל חד"ש.

זה הדרק

20 HADEREKH ٢٠ هادركه

קול שמאלי מהשטח

zoha.org.il